

SVOBODNA SLOVENIJA

ESLOVENIA LIBRE

Glasi Slovencev v Argentini

Leto LXXXII | 5. junija 2023 - Buenos Aires, Argentina | Št. 8

www.svobodnaslovenija.com.ar

Svobodna Slovenija

SLOVENSKI DOM SAN MARTÍN | 63. obletnica

Maj je za Slovence prav poseben mesec. V San Martinu ga vsi nestrno pričakujemo in se ga veselimo, saj proslavljamo našo obletnico. Letos je bila 63. po vrsti in to v nedeljo, 21. maja 2023, z geslom »Slovenski zvon, domači zvon v duši zveni«.

Zjutraj smo se domačini in obiskovalci zbrali na dvorišču zavoda Presvetega Srca; nato smo odšli v kapelo, kjer je potekala sveta maša za žive in rajne člane Slovenskega doma. Sveto daritev je vodil msgr. Jure Rode, brali so Janez Filipič (uvode v mašne dele), Marjan Boltežar ml., Matjaž Filipič in Katja Filipič; sodelovali so Slovenski pevski zbor San Martín pod vodstvom Ariane Žigart, učenci osnovne šole, ki jih poučuje Lučka Marinček Kastelic ter kitarista Luka Skale in Katja Filipič. Presenetilo nas je lepo število otrok in odraslih v narodnih nošah.

Prireditev se je nadaljevala v Domu, na dvorišču pod lipama, ob čaju in kavi. Čez nekaj časa je napovedovalec Marjan Boltežar ml. pozdravil vse prisotne in povabil k dviganju zastav ter petju himen. Zvonjenje našega zvona je naznanilo vstop v dvorano: obiskali so nas veleposlanik Republike Slovenije v Argentini g. Alain Brian Bergant, predsednik našega osrednjega društva Zedinjena

Slovenija inž. Jure Komar in gospa, Delegat slovenskih dušnih pastirjev v Argentini č. g. France Cukjati, predsedniki in zastopniki krajevnih Domov – Društvo Slovenska Pristava, Bine Magister in gospa; Društvo Slovenska vas, Kristina Grbec; Naš Dom San Justo, Marjan Godec in gospa; Slomškov dom Ramos Mejía, Aleksander Kastelic in gospa; Slovenski dom Carapachay, Damijan Ahlin in gospa. Pozdravne besede so izrekli predsednik našega Doma Marko Škulj, predsednik Zedinjene Slovenije in veleposlanik Republike Slovenije v Argentini. Naenkrat se oglasi lahko zvonjenje skupaj s posnetimi verzi (glas Victor Leber) pesmi Ivana Malavašiča Pojte, zvonovi. Predvajanje je bil videoposnetek s fotografijami življenja v sanmartinskem domu, v ozadju glasba, Naš domači zvon (Čuki, J. Potrebuješ, M. Vozelj); medtem smo člani pevskega zbora prihajali na oder, da bi podali primorsko narodno Pa se sliš' (prir. K. Pahor) in znano Večernica (G. Ipavec, A. M. Slomšek).

Spet se oglasi prijetno zvonjenje z verzi Malavašiča. Zatem so učenci slovenske šole zapeli Zvonovi (Oton Župančič, napev Lučka Marinček Kastelic), Mali zvonček (Mira Voglar) in Zvonček (J. Potrebuješ, B. Grabnar, Čuki in Ribič Pepe), pri kateri so spremljali Lucija Vom-

berger in Sofia Boltežar s petjem, Katja Filipič in Luka Skale z igranjem kitar; šolarji so vključili tudi plesne korake in gibe. Voditeljica Šole dr. Gregorij Rožman je Nina Pristovnik Díaz, učiteljica petja je Lučka Marinček Kastelic.

Na novo se oglasi nežno zvonjenje z zadnjimi verzi Ivana Malavašiča. Že je bila na svojem mestu mladinska plesna skupina – učila Sofia Boltežar, predsednik Niko Leber; dekleta in fantje so zaplesali na skladbo Na Golici (S. Avsenik, V. Avsenik) in nas hitro navdušili. Ob koncu je sanmartinski zvon poklical k poslušanju zaključnih misli, kar je bilo uvod v pesem z naslovom Slovenski zvon (Ivan Sivec, Oto Pestner): ob zvokih harmonike in kitare so kitičice recitirali Niko Žagar, Juli Kastelic in Vera Breznikar; refren smo večkrat ponovili.

Nazadnje je prišel trenutek za zahvalo vsem, ki so prispevali in pomagali pri uresničitvi dogodka – Regina Truden Leber in Victor Leber za zamisel programa, Tomaž Kastelic za koordinacijo nastopa, Janez Filipič za sceno, Matija Medvešček, Toni Podržaj in Damjan Jerman za luči in zvok, Odbor doma za pripravo dvorane, Lučka Marinček Kastelic za naprsne in namizne šopke, Tone Belec za fotografiranje, Regina Truden Leber za videoposnetek in grafično oblikovanje.

Med kratkim odmorom so urne roke postavile mize, stole in vse, kar spada zraven za kosilo; kuhinjo je zasedla izkušena ekipa: Alejandro Leber, Monika Verbic, Brigi Leber, Marta Rupnik in Lučka Smersu; popolno znanje peke na žaru je pokazal Jože Jerman; za pultom sta imela precej opravka Tomaž Kastelic in Ivan Medvešček; strežbo je prevzela pridna mladina. Seveda ni manjkalo vesele glasbe in plesa z ansamblom Die Freunde. Praznovanje obletnice je ponudilo dobro priložnost za sprostitev in prijazno druženje.

Prireditev je s sofinanciranjem podprla Republika Slovenija - Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Marta JŠ

MENDOŠKO ROMANJE 2023

V nedeljo, 21. maja, smo se Slovenci v Mendozi še enkrat zbrali, da z našim tradicionalnim in prisrčnim romanjem počastimo našo nebeško mater Marijo Pomagaj.

Priprava na romanje je začela s posebno devetdnevnicco, ki so jo molile družine učencev sobotne slovenske šole Sv. Cirila in Metoda. Ti dnevi so nas spodbujali za premišljevanje in molitev, da smo se bolje pripravili na ta poseben in pomemben dan.

V nedeljo zjutraj smo se začeli počasi zbirati v Parque Benegas, Godoy Cruz. Že zgodaj so prišli otroci, mladi in starejši, in treba je omeniti, da se nam je letos pridružilo čez dvajset narodnih noš, ki so spremljale zelo lepo okrašeno sliko Marije Pomagaj in zas-

tavo blaženega Lojzeta Grozdeta, zavetnika mendoške mladine.

Pred procesijo nas je čakalo še prijetno presenečenje: da bi nas spremljala med romanjem, nam je ga. Anica Štirn Arrigoni prinesla relikvijo sv. Janeza Pavla II, ki so ji jo za ta poseben dan posodili iz cerkve San Juan Maron. Vsi zbrani v procesiji pod mendoškim jesenskim soncem, smo prejeli blagoslov gospoda Janeza Cukjatija, in počasi začeli hoditi proti svetišču Schoenstadt. Med procesijo smo molili sv. rožni venec in peli Marijine pesmi.

Ob prihodu v kapelo smo na glavni oltar postavili podobo Marije Pomagaj, relikvije in zastavo ter se udeležili svete maše.

Nato je prišel čas za počitek, kosilo in dru-

žabnost, med tem so se otroci igrali, starejši smo pa malo poklepetali in spominjali starih procesij v različne mendoške kraje.

Spet v procesijo smo nadaljevali pot do kapelice, ki je zgrajena na hribčku. V spremstvu Najsvetejšega in podobe Marije Pomagaj smo molili in peli Mariji v čast. V kapeli smo počastili Najsvetejšo, otroci so se pa posebno priporočili in posvetili Devici Mariji; za to so se tudi posebno pripravili med devetdnevnicco.

Ko smo se vrnili v glavno cerkev je vsak otrok pred Božjo Mater položil belo rožo, mladina pa šopek belih rož. Sledile so pete litanije in čiščenje Najsvetejšega. Po tem obredu je vsaka posvečena družina prejela spomin na ta neprecenljiv dan: sliko Marije Pomagaj.

Slavnostni obred je končal z blagoslovom

gospoda Janeza Cukjatija in s čustveno in dragoceno pesmijo »Marija skozi življenje«, ki vsakemu Slovincu pride globoko do srca.

Posebna zahvala gre gospodu Janezu Cukjatiju, ki nas je spremljal kot dušni pastir čez celi dan, Franciju Šmon, ki je zelo lepo in z velikim čustvom organiziral tako lepo romanje, gospe Ani Štirn, Karini Marušič Šmon za pripravo devetdnevnicce ter vsem, ki so se pridružili v narodnih nošah: zakaj ne bi omenila, da že dolgo časa nismo zbrali toliko narodnih noš. Posebna zahvala gre vsem, ki so na eni ali drugi način sodelovali pri Romanju 2023 in vsem, ki so se ga udeležili, da smo skupaj počastili našo drago mater božjo Marijo Pomagaj, našo zavetnico.

Karina Ovcjak

OBCNI ZBORI NAŠIH DRUŠTEV | *Društvo Slovencev v Mendози*

V nedeljo, 14. maja 2023, se je v Slovenskem domu v Mendози vršil 73. redni občni zbor, ki se ga je udeležilo veliko število članov društva. Otvoritev se je pričela z molitvijo v zahvalo za opravljeno delo v preteklem letu.

Na začetku obravnave dnevnega reda, po navedbah gospoda predsednika Tineta Šmona, so člani določili dva overovatelja: Milana Nemaniča in Karino Ovčjak. Sledilo je branje in overovitev zapisnika 72. občnega zbora, ki je potekal leta 2022.

Nato so sledila poročila odbornikov in zastopnikov društvenih odsekov. Vsak je podrobno opisal delovanje in dosežke v preteklem obdobju. V svojem govoru je gospod predsednik izrazil potrebo po pridobivanju več članov ter krepitev dogodkov, ki nas naredijo vidne na lokalnem področju, kot na primer folklorno srečanje, martinovanje, koncerti in drugo, da tako povečamo članov in njihovo delovanje. Poleg tega je poudaril delo arhiva in pozval vso skupnost, naj posreduje vso dokumentacijo in informacije, ki

jih ima, ob upoštevanju te priložnosti, ki jo imamo danes, da sestavimo pravi register skoraj 75 let neprekinjenega dela.

Posebno se je tudi zahvalil za opravljeno delo dveh članov, ki sta v zadnjih dneh odšla v večnost, gospoda Miha Bajda in Martina Bajda, ki sta bila zvesta člana Društva Slovencev v Mendози. Oba sta vedno bila na voljo za vsako nalogo, ki ju je potrebovala skupnost.

Prav tako se je zahvalil tudi vsem članom, ki neprestano delajo in se žrtvujejo v prid celotne skupnosti. Poudaril je tudi neprecenljivo vlogo gospe Marušič Šmon, ki s strokovno pomočjo gospe Juliane Interlandi Nemanic povezuje preko interneta vse slovenske prebivalce v Mendози. Objava društvenih novic na družbenih omrežjih omogoča hitro in učinkovito komunikacijo med vsemi. Zato je nakazal, da je poglobitev uporabe socialnih omrežij potrebna, da pritegnemo čim večje število sodelavcev.

Na koncu je zastopnica Nadzornega odbora, gospa prof. Cvetka Grintal Bajuk, z navdu-

šenjem pohvalila predanost sedanje uprave, opravljeno delo in dosežke na različnih področjih, kot so pevski zbor, šola, kultura, planinski odsek, folklorna skupina, predvsem pa pri organizaciji Martinovanja in Vseslovenskega srečanja v novembru 2022, ter slovenskega arhiva v Mendози.

Novi odbor sestavljajo naslednji člani: predsednik Tine Šmon, podpredsednica Helena Hirschegger, tajnik Matjaž Grintal, blagajnik Helena Bajda in Dušan Engelman, odborniki Ani Grintal, Rezka Novak, Franci Šmon, Marjan Bajda in Pavel Šmon, kulturna referenta Fric Šmon in Emil Nemanič, gospodarja Aguštin Šmon in German Nemanič, Nadzorni odbor Cvetka Grintal, Miha Hirschegger in Jure Štumberger. Razsodišče: Stane Grebenc, Majda Nemanič in Janez Štirn.

Zastopniki ostalih odsekov ali organizaciji -

Komuniciranje in socialna omrežja: Karina Marušič, mendoški pevski zbor: Ani Grintal, osnovna šola Sveti Ciril in Metod: Sofia Štumberger, srednja šola in tečaj slovenščine: Rezka Novak, planinski odsek: Bibi Bajda, folklorna skupina: Miri Šenk, luč in zvok: Pavli Nemanič, arhiv in knjižnica: Angelca Čad in mladina: Valentina Šmon.

73. redni občni zbor se je zaključil z molitvijo za božji blagoslov v prihodnjem obdobju. Z močnim aplavzom smo zaželeli veliko sreče in uspehov izbranemu odboru ter ostalim zastopnikom.

Matjaž Grintal

ESLOVENIA UNIDA ASOCIACIÓN CIVIL *Convocatoria*

En cumplimiento de las disposiciones legales y estatutarias se convoca a los señores asociados a la Asamblea General Ordinaria, que se realizará el día 9 de junio de 2023, a las 19 hs. en primer convocatoria y a las 20 hs en segunda convocatoria, en la sede de la calle Ramón L. Falcón 4158, Capital Federal, para tratar el siguiente:

ORDEN DEL DIA

- 1) Designación de dos asociados para refrendar, conjuntamente con el presidente y el secretario, el Acta de la Asamblea.
- 2) Consideración de los motivos por los cuales la asamblea es celebrada fuera de término.
- 3) Consideración de la Memoria, el Balance General, la Cuenta de Gastos y Recursos y el Informe de la Comisión Revisora de Cuentas, correspondientes al ejercicio iniciado el 1º de enero de 2022 y finalizado el 31 de diciembre de 2022.
- 4) Aprobación de la cuota social, a partir del 1ro. de Enero de 2023.
- 5) Autorizaciones.

Transcurrida una hora después de la fijada en la Convocatoria, la Asamblea se realizará conforme al artículo 16º de los Estatutos Sociales, con el número de asociados presentes.

Al respecto se pone a disposición de los sres. asociados con suficiente antelación en la secretaría de la entidad y en el horario habitual la memoria, el inventario, el balance general, el estado de evolución del patrimonio neto, la cuenta de gastos y recursos, estado de origen y aplicación de fondos, anexos e informe de la Comisión Revisora de Cuentas y del Auditor correspondientes al ejercicio económico cerrado con fecha 31 de diciembre de 2022.

Prošnja za pomoč pri iskanju oseb

Na Veleposlaništvo RS v Buenos Airesu iščemo stik s spodaj navedeno osebo oziroma njenimi potomci:

- **MARELLI Marija rojena ŠORLI**
z zadnjim znanim naslovom v Buenos Airesu.

Omenjena oseba je bila rojena v Podmelcu, 13. 8. 2023 in je hči Ignaca in Marije ŠORLI.

LEP DOGODEK *na jugu province Buenos Aires*

V Olavarrí, natančneje na hribu oz. vzpetini Cerro Luciano Fortabat, se je v soboto, 27. maja, otvorila pot »Paseo República de Eslovenia«.

Na istem mestu, kjer je sedaj ta pot, so se bili v dvajsetih letih prejšnjega stoletja naselili slovenski priseljenci, ki so dobili zaposlitev v cementarni Fortabat. Tam so si zgradili skromne hišice, iz katerih so se s časom preseljevali v boljše in počasi zupuščali vzpetino. Še danes je možno opaziti ostanke temeljev teh bajtic.

Program je otvorila in moderirala Gabriela Guzmán - Habjan iz mesta Tandil. Po začetnem pozdravu v slovenščini je seveda nadaljevala v kastiljskem jeziku, povedala o smislu te poti in dogodka, predstavila govornike in prebrala napise na tablah ob kozolcu.

Glavna zanimivost je torej kozolec, sicer umetniško zgrajen, ki naj bi obujal spomin na slovensko pokrajino in predstavljal nekaj izrazito slovenskega. Poleg njega na vsaki strani stojita tabli, na katerih so na kratko opisani poselitve tega kraja, priimki prvih slovenskih prebivalcev ter kaj je sploh kozolec in za kaj se uporablja. Delo so naročili pri lokalnem mizarju, za dizajn pa so odgovorni sami člani društva Kamen, v glavnem njihov podpredsednik Alberto Zajc.

Sopranistka Sofia Škele je v slovenski narodni noši zapela argentinsko in slovensko himno, medtem ko so dvigali zastavi, za njo pa so stali kot kulisa folklorni plesalci Hladnikovega doma prav tako v nošah.

Sledili so govori, najprej predsednika društva Kamen Roberta Daniela Colomba Yanzekovicha, nato podsekretarja vlade občine Olavarría Emilia Vitaleja in na koncu še slovenskega veleposlanika Alaina Briana Berganta.

Veleposlanik, podsekretar in občinski delegat Gabriel Suburu so potem odkrili tablo z imenom poti, duhovnik (Fray) Pablo Bajuk pa je blagoslovil prostor – križ na začetku je izgovoril v slovenščini.

Navzoči so bili razni funkcionarji, tako občinski kot provincialni, poleg že omenjenih še Cesar Bournot (direktor »delegaciones del Partido de Olavarría«), Cecilia Krivocher (predsednica »Honorable Concejo

Deliberante de la Municipalidad de Olavarría«), Laura Sequeira in druge osebnosti (»Relaciones con la Comunidad de la Municipalidad de Olavarría«) ter Manuela Hoya (direktorica »Dirección de Migraciones y Colectividades de la Provincia de Buenos Aires«). Vsakemu posebej so se zahvalili za prisotnost, tako kot tudi predstavnikom društev in drugim obiskovalcem iz slovenske skupnosti (Teresa Morales de Princich iz društva Triglav iz Paranája v Entre Ríosu, plesna skupina Slovenske vasi iz Lanúsa, Mirko Vasle, Marko Vombergar in Andrea Selan iz San Justa, Sonia Tomazin in Gregor Hribar iz Ramos Mejía, Tjaša Lorbec, Rok Fink, Sofia Škele, Ana Tomsič iz društva Bernal, predstavniki Unión de Colectividades de Tandil in Unión de Colectividades de Olavarría ter seveda člani društva Kamen). Ob zaključku prireditve so vsem omenjenim izročili spominska darila. Posebna zahvala je bila izrečena tudi Uradu RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki je sfinanciral kozolec.

Sledilo je druženje in dva nastopa v dvorani kluba Loma Negra, kjer so bili na voljo pijača, slani in sladki prigrizki. Na odru je Sofia Škele izvedla tri slovenske samospeve (Geržiničeva Mrak in Pomladno radost ter Krenovo Uspavanko) poleg ene kitice Slovenije v svetu Jožeta Osane z besedilom Marka Kremžarja, plesna skupina iz Lanusa pa je zaplesala tri komade (izbrali so prijetno glasbo, ne ravno najbolj običajno narodno zabavno).

Rok Fink

Lektoriranje: Tjaša Lorbec

Priimki nekaj takratnih stanovalcev na Cerro Luciano Fortabat:

Žlemberger, Stojnič, Janžekovič, Štular, Mežnaršič, Pezdirc, Vukšinič, Bajuk, Zajc, Žlogar, Golobič, Vrh, Težak, Štavar, Grahk, Oražm, Fatur, Boštjančič, Packi, Pugl, Debeljak, Adamič, Lučič, Janjetič, Videtič, Hervatin, Madovinc, Savor ...

MESEC SPOMINA

OkrOgle OBLETNICE | *Alojzij Grozde* (1923-1943)

Letos se spominjamo 100. obletnice rojstva in 80. obletnice mučeniške smrti blaženega Alojzija Grozdeta. Med slavljenjem Slovenskega evharističnega kongresa v Celju 13. junija 2010 ga je kardinal Angelo Sodano razglasil za blaženega po uradnem obrazcu, ki ga je podpisal papež Benedikt XVI. : »S svojo apostolsko oblastjo dovoljujemo, da se častitljivi Božji služabnik Alojzij Grozde, verni laik iz Katoliške akcije in mučenec, ki je v moči evharistije s svojo stanovitno vero in zvestobo do Kristusa sprejel preganjanje vse do mučeniške smrti, odslej imenuje blaženi in se njegov god obhaja na krajih in po ustaljenih prepisih vsako leto 27. maja, na dan njegovega rojstva in svetega krsta.«

Življenjska pot Alojzija Grozdeta

Lojze Grozde se je rodil 27. maja 1923 v Gorenjih Vodalah v župniji Tržišče pri Mokronogu na Dolenjskem, kjer je bil isti dan tudi krščen. Ker je bil nezakonski otrok, je bil v svojem otroštvu pogosto zapostavljen, saj ni smel živeti skupaj s svojo materjo, temveč je odraščal pri svojem starem očetu in teti Ivanki. Kljub tej zgodnji zaznamovanosti se je razvil v bistrega fanta in odličnega učenca. Zato je bil sprejet na klasično gimnazijo v Ljubljani. Tam je bival v Marijanišču in kmalu vstopil v Marijino kongregacijo ter postal aktiven član Katoliške akcije. Med svojimi sovrstniki se je odlikoval kot marljiv dijak, nadarjen pesnik, predvsem pa je bil daleč naokoli poznan zaradi svojega doslednega in vzornega krščanskega življenja.

Prežet s Kristusovim duhom in s pobožnostjo do Božje Matere Marije je v vsakodnevnih opravilih dokazoval, kako je mogoče živeti ideal svetosti v vsakdanjem življenju. Njegovo dosledno in vzorno krščansko življenje je bilo zakoreninjeno v zakramentu sprave in evharistiji, ki jo je imenoval »sonce mojega življenja«.

V predvojnem in vojnem času so se politične razmere na slovenskem vztrajno zaostrovale. Z ene strani so prebivalstvo stiskali okupatorji, z druge strani pa se je med Slovenci čutila vedno večja napetost med dotedanjsimi družbenopolitičnimi avtoritetami in komunistično usmerjenim taborom. Kot mlad razgledan človek in buden kristjan je tudi Grozde spremljal razmere v domovini in z žalostjo v srcu opazoval nekatera dejanja neupravičenega nasilja nad brati Slovenci. Vendar se je Lojze Grozde zaradi svojega globoke verskega prepričanja odločil, da se na kruto nasilje ne bo odzval z novim nasiljem, temveč z globoko molitvijo in žrtvijo.

Ko se je v božičnih počitnicah leta 1942 odpravil iz Ljubljane domov na Dolenjsko, da bi v krogu družine obhajal božične praznike, so ga na Mirni na novo leto 1943 zajeli partizani. Pod krivo obtožbo so ga mučili in ubili. Lojze Grozde je tudi v tem trpljenju do konca ostal zvest temeljnemu krščanskemu idealom – odpustčanju in ljubezni do bližnjega (celo sovražnika). V tej ljubezni do Kristusa in Cerkve je komaj dvajsetleten daroval svoje življenje.

Njegovo mučeno truplo so kasneje, v februarju, našli otroci, ko so nabirali prve zvončke v gozdu pod mirnskim gradom. Pokopali so ga na pokopališču v Šentrupertu. Že takoj po smrti so se mu ljudje v molitvi priporočali kot mučencu za vero.

Alojzij Grozde razglašen za blaženega

Čeprav je novica o Grozdetovem umoru pretresla Slovence, se še dolga leta po končani vojni o njegovi smrti ni smelo govoriti na

glas. Prvo biografijo o Grozdetu je napisal prof. dr. Anton Strle in je bila prevedena v več svetovnih jezikov. Sluh o Grozdetovi svetosti in mučeništvu se je tako razširil praktično povsod po svetu, kjer živijo Slovenci.

Ob 50. obletnici Grozdetove mučeniške smrti je nadškofija Ljubljana začela cerkveni postopek za priznanje njegovega mučeništva ter s tem za njegovo beatifikacijo in kanonizacijo. 27. septembra 1992 je slovenski metropolit, ljubljanski nadškof Alojzij Šuštar v Šentrupertu, kjer je bil pokopan, slovesno razglasil odlok o začetku uradnega postopka za priznanje njegovega mučeništva.

Čez sedem let (30. avgusta 1999) se je zaključil škofijski postopek za beatifikacijo in takrat je Stanislav Hočevar, beograjski nadškof in metropolit, v ljubljanski stolnici dejal: »Prepričan sem, da Sveti Duh prižiga po osebi božjega služabnika Lojzeta Grozdeta v naši krajevni Cerkvi tri nove zvezde: zvezdo svete mladosti, zvezdo pristne laičnosti in zvezdo junaškega mučeništva.«

13. junija 2010, med evharističnim kongresom v Celju, je papežev legat državni tajnik kardinal Tarcisio Bertone razglasil Alojzija Grozdeta za blaženega in ga tako postavil nam vsem, posebej še njegovim vrstnikom, za zgled zvestobe in verne in krščanskega poganja. Poseben priprošnjik je lahko za mlade, družine in predvsem za odpustčanje, spravo in bratstvo v slovenskem narodu.

Nekaj misli blaženega Alojzija Grozdeta

• »Današnji svet za svojo rešitev ne potrebuje veliko politikov, znanstvenikov in umetnikov, ampak potrebuje predvsem delavnih svetnikov.«

• »Sonce razsvetljuje, daje rast in zorenje, sonce krepi, razveseljuje in spodbuja. V krščanskem pogumu in zvestobi pa nas krepi obhajanje svete evharistije.«

• »Ne smemo iti s svetom v pogubo, ampak mora svet iti z nami v – rešenje!«

• »Dobil sem del Vinkovega dnevnika. Slutil je smrt, pa se je ni ustrašil. Da, če nas pobijete devetindvetdeset odstotkov, mi ne odnehamo!« (ob nasilni smrti Vinka Mravljeta, ki je bil goreč član Katoliške akcije)

• »Mi gremo naprej! Naša volja mora biti stalno usmerjena k Bogu in nadeti si moramo vsak dan svoj križ in iti za Kristusom. Moramo resnično sodelovati pri ustvarjanju lepše prihodnosti slovenskega ljudstva in vsega sveta. Mi gremo naprej! Pripravljamo se na katakombe, toda z nami je Bog!«

• »Mladec mora biti pripravljen na žrtve, na mučeništvo in smrt!«

• »Smrt je vedno pred očmi. Bodimo vedno pripravljeni.«

• »Mar mi je, kdo vidi moje delo od spodaj! Eden edini ga vidi od zgoraj – Bog!«

• »Mnogo posebnosti ima današnji čas. Morda največja, gotovo pa najbolj žalostna je ta, da gledamo prvič, odkar ljudje pomnijo, skrbno započeti in dobro premišljeni odpor zoper vse, kar se imenuje Bog. – Tudi v prejšnjih časih so bili brezbožniki, a v močni, z železno disciplino povezani organizaciji jih do sedaj še ni bilo. Danes pa je brezbožstvo organizirano v močne organizacije po vsem svetu. Več je teh organizacij, včasih si katere v kakšni malenkosti tudi nasprotujejo med seboj, a vse delajo za en sam cilj: Pregnati z zemlje Boga... Najhujši izmed teh organizacij je prav gotovo komunizem, ki je najbolj svetoven, najbolj organiziran in najbolj satanski.«

• »Mnogo jih je, morda tudi med nami, ki mnogo govore o narodu, domovini, ne store pa ničesar. Pojdi danes sam vase, moj brat, in

si odkrito odgovori: »Koliko sem doslej storil za narod? Ali sem že kdaj molil zanj? Ali študiram zato, da bom lahko kdaj s svojim znanjem narodu koristil? Ali ne študiram samo zato, da bom dobro služil in lahko živel?«

O Alojziju Grozdetu so izjavili:

• »Mlademu Lojzetu zvestoba in pogum nisita kar padla v naročje, ampak si ju je izprosil z zvestim in vztrajnim krščanskim duhovnim življenjem, z molitvijo in posebej še s češčenjem in prejemanjem svetega Rešnjega telesa. V spomin smo si vtisnili njegov izrek o evharistiji kot soncu njegovega življenja. »Sonce razsvetljuje, daje rast in zorenje, sonce krepi, razveseljuje in spodbuja. V krščanskem pogumu in zvestobi pa nas krepi obhajanje svete evharistije.« (msgr. dr. Anton Stres, upokojeni ljubljanski nadškof in metropolit, 2011)

• »Bil je mlad, poln načrtov in idealov. Čutil je, da mu vera kaže pot in da je za krepitev vere pomembno zakramentalno življenje, predvsem evharistija, iz katere je črpal moč. Nič posebnega ni bil, razen v tem, da je čutil močno žejo in lakoto po Bogu ter svojo nemoč krepil z zakramenti. Trdno je veroval v Boga in mu zaupal, da mu daje vse, kar potrebuje. Želel je napredovati v veri, tako kakor v šoli in v znanju.« (msgr. dr. Andrej Saje, novomeški škof)

• »Ko sem polagoma odkrival »vso resnico« o »našem Lojzetu«, me je postalo zelo sram, da živim v tako zatohlem ozračju. Toliko bolj, ker je uradna ideologija nadvse hvalila našo izjemno »svobodo«. A glas o Grozdetu je kljub še vidnemu strahu v naši srenji takoj oživel v času samega procesa. Zame je bil pravi dokaz njegove svetosti in mučeništva tole: kako je mogoče brez posebnega Božjega delovanja, da se ta ubožni, nezakonski, zatirani in poniževani sin revne Dolenjske razvija v tako vsestranskega, duhovno svobodnega, celovito usmerjenega in naravnost krščansko angažiranega misleca ter apostola, ki s pesniško - preroško slutnjo zaživi docela evangeljsko samopodaritev?« (msgr. Stanislav Hočevar, upokojeni Beograjski nadškof)

• »Alojzij Grozde je bil junaški pričevalec za vero.« (papež sv. Janez Pavel II. v nagovoru pri splošni avdienci v Rimu, 22. maja 1996)

• »Alojzij je šel zavestno in svobodno po poti mučeništva, kar pomeni, da je vedel, kaj ga čaka, če bo ostal zvest svojemu prepričanju. Hotel je ostati zvest za vsako ceno in je ni jemal nazaj. V denarnici je nosil majhen listič, na katerem je napisal tole misel: »Mlad kristjan mora biti pripravljen na žrtev, tudi na mučeništvo za Kristusa.« (p. Viktor Papež, postulator na Dikasteriju za svetnike v Vatikanu)

• Že v svoji rani mladosti je bil Alojzij Grozde resnični učenec Jezusa Kristusa, navzočega v Najsvetejšem zakramentu. Na kolenih se je v zavzetem in zvestem evharističnem češčenju naučil, kaj pomeni popolno darovanje, ki vključuje celo pripravljenost žrtvovati lastno življenje. Še ne dvajsetleten je zaradi vere pretrpel mučeniško smrt in se celostno upodobil po Jezusu. Naj bo torej Alojzij Grozde naš zgled in priprošnjik ter naj nam izprosi milost, da bi bili tudi mi v bratskem občestvu Cerkve vedno zvesti Gospodu.« (kardinal Tarcisio Bertone na dan razglasitve za blaženega Alojzija Grozdeta v Celju, 13. junija 2010)

• Lojze Grozde ni ostajal zunaj časa in bežal od zgodovinskih dogodkov. Videl je, kako se razvijajo razmere in kakšni časi se napovedujejo Slovincem. Spremljal je razmere v domovini in videl, kako se nasilju okupatorja, ki je zavojeval deželo, pridružuje krvavo nasi-

lje, ki je izviral iz revolucionarnega prevrata in boja za oblast. Zato je pomembno, da se tudi mi danes navzamemo Grozdetove drže, njegove ljubezni do naroda in do domovine.« (msgr. Stanislav Zore, ljubljanski nadškof in metropolit, 29. maja 2018)

Molitev za kanonizacijo blaženega Alojzija Grozdeta:

Vsemogočni Bog,
izvir vse svetosti in slava mučencev.
Našemu narodu si podaril čudoviti zgled
blaženega Alojzija Grozdeta,
v njegovi popolni hoji za Kristusom, vse do
prelitja krvi.
Evharistija katero je imenoval Sonce svojega
življenja,
je duhovno krepila njegovo mlado dušo
v premagovanju življenjskih preizkušenj.
Pogosto prejemanje zakramenta sprave,
pa ga je usmerjalo na pravo pot za
Kristusom,
našim edinim Odrešenikom.
Tako je mnogim mladim postal vzornik
zgodnjega krščanskega življenja.
Iz ljubezni do bližnjega
je širil slavo Božjega kraljestva med svojimi
vrstniki,
ter jih navduševal za zvestobo Bogu,
katoliški Cerkvi in narodu.
V duhu popolne pripadnosti Kristusom in Cerkvi,
je za ceno mučeništva daroval svoje mlado
življenje.
Dobri Oče,
podeli našemu narodu milost,
da ga bomo pred vesoljno Cerkvijo
smeli častiti tudi kot svetnika.
Po Kristusom našem Gospodu.

AMEN.

Pripravil: Jože Jan

Vir: *Katoliška cerkev.si*, *škofija Novo mesto.si*, *Wikisource*, *Zaplaz.si*, *svetniki.org*, *Anamarija Novak – Blaženi Lojze Grozde in njegove pesmi*, *Aleteia.org*, *Družina*, *Revija Ognjišče*

Pevčeva molitev - bl. Alojzij Grozde

Ko bi, Ljubezen moja, doumeti
v neskončni Tvoji mogel Te lepoti,
tedaj bi se pač odpovedal zmoti
in le o Tebi hotel zmeraj peti.

Zgodi se to, ko nehal bom živeti,
ko pridem k tebi, viru vsej krasoti;
a vendar rad bi, Jezus, Bog moj, hoti
že zdaj se mi vsaj malo razodeti!

In nova pesem bo Slovincem vstala,
čez to zemljo, vso Tvojo, se razlila
kot vonj sladko dišečega kadila

in pot si do vseh bratov poiskala,
s sladkostjo svojo srca napolnila
in zate jih, Ljubezen večna, vžgala.

ZNAMENJA IN KAPELICE NA PODROČJU AJDOVCA, DVORA, ŠMIHELA IN ŽUŽEMBERKA | *Kulturni zakladi naših prednikov*

»Samo dve trajni zapuščini sta, za kateri upamo, da ju bomo predali svojim otrokom-korenine in krila.«

J. W. Goethe

Članek je nastal ob spominih na znamenja in kapelice, ki sem jih srečevala na poteh svojega otroštva v domačem kraju in širši okolici. Njihova lega je merila naše poti; preprosta lepota in otroški duši nerazumljiva skrivnostnost je bila povezana s pripovedmi starih ljudi o dogodkih iz davne preteklosti. Otroci smo h križu, ki je stal blizu naše njive, prinašali šopke cvetja, povezane s travo.

Suha krajina je bogato posejana s temi malimi sakralnimi znamenji. Mnoga žal že propadajo. V članku želim zapisati nekaj dejstev o zgodovini znamenj in kapelic na Slovenskem, predstaviti raziskovalno nalogo o popisu le-teh na področju Ajdovca, Dvora, Šmihela in Žužemberka leta 1995 ter prikazati, kako smo v letih 2021 – 2022 obnovili spomeniško zaščiteno »telovo« kapelico pod Faro v Žužemberku, staro 174 let.

Naj se tudi tako prebudi zanimanje za mala sveta znamenja in voljo krajanov, da bi s skupnimi močmi poskrbeli za njihovo obnovo in tako ohranili dragoceno dediščino naših prednikov.

O ZNAMENJIH IN KAPELICAH

Beseda znamenje ima različne pomene; govorimo o dobrih, slabih, nebesnih, rojstnih znamenjih. Z njimi označujemo vse tisto, kar nas na kaj spominja, opozarja, pomeni nekaj posebnega.

Znamenja so spomin na pomembne dogodke, zaobljube, prošnje in zahvale. So iz verskih ali drugih duhovnih nagibov postavljena drobna arhitektura ali likovni izdelek, npr.: kapelica, kamnit steber ali zidan stolp s sveto podobo, leseno razpelo, svetniški kip v vdolbini. Pobudo za njih nastanek so najbrž prinesli beli menihi v 12. stol., iz tujih krajev. Človek je hotel od nekdanj imeti majhne svete prostore, ki so ga spremljali na vsakodnevni poteh in ga opominjali. Najstarejša ohranjenost pri nas so iz 15. stol. Cesar Rudolf je leta 1596 izdal odlok, ki je določal, naj ljudje ob cestah in poteh v njegovih deželah zaradi grozeče turške nevarnosti postavijo znamenja. V 16. stol. so jih postavljali predvsem v spomin in opomin, v 17. stol. pa zaradi zaobljub in v zahvalo za uslišane prošnje ob boleznih, nesrečah in vojnah.

Najstarejši zapis o znamenjih na Slovenskem je bil objavljen leta 1858 v Slovenskem romarju avtorja Lenček Jerneja z naslovom »Nekatere besede Romarja zastran znamenj ob poti«. V njem preberemo: »Naj bodo tudi nam, Slovencam, taki znamki božji vselej pri sercu in skerbimo, da nas zanemarjene in zapuščene znamenja božje mlačnosti in zanemarjenosti tožili ne bodo...«

Znamenja so kamnita (pokopališki stebri in svetilniki, stebirsta znamenja, znamenja s kipi in kamnitimi križi) ali zidana (slopasta, trikotna, znamenja z nišo).

Kapelice so lahko zaprte, odprte ali mnogokotne, tudi z zvoniki. Redkejša so znamenja različnih oblik (razpela, sveti kipi, podobe).

Kakšne so razlike med znamenji in kapelici?

Znamenja se razlikujejo od kapelic v tem, da nimajo lastne, človeku dostopne notranje prostornine. Njihova oblika je pretežno stebirsta; tako jih ni mogoče imeti za stavbe. Stojijo sredi mestnih ali vaških trgov in na izbranih krajih v naravi. V povezavi z okoljem

oblikujejo urejen del prostora.

Kapelice pa imajo svojo notranjo prostornino, umerjeno po človeku, in mu je dostopna. So mlajšega nastanka kot znamenja, iz novega veka, časa renesanse, v katerem ima človek osrednjo vlogo. V znamenjih iz srednjega veka zanj ni prostora.

Še nekaj posebnosti: **Slopna ali slopasta znamenja** so v obliki štiristranega slopa s kvadratnim prerezo, pokrita s piramidno strehico. Nimajo prednje in zadnje strani. Lep primer je slopasta znamenje na Dvoru pri Žužemberku.

Kapelica je po izvoru besede capella – plašč s kapuco. Legenda pripoveduje, da je Sv. škof Martin iz Toursa (4. stol.) polovico svojega plašča podaril beraču. Po njegovi smrti so ga razglasili za svetnika, njegovo polovico plašča pa shranili v majhnem svetišču – kapelici.

Zaprte kapelice so na kvadratnem ali pravokotnem tlorisu pozidane stavbe s polnimi stenami na treh straneh; spredaj je navadno zamrežena odprtina, zaprta z vrati. Navadno obokana prostornina je umerjena po velikosti odraslega človeka. Zunanost kapelice je lahko gladka ali bogato razčlenjena z zidci. Oblika strehe je lahko štiristrana – piramidasta ali dvokapna, prekrita z opeko, s skodlami, pločevino ali korci. Notranost je lahko poslikana, z razpelom, kipom ali nabozno podobo.

Odprte kapelice imajo polno zadnjo steno, preostale tri pa se odpirajo s polkrožnimi loki, naslonjenimi na prosto stoječa stebrišča na sprednjih dveh oglih. Skozi tako na široko predrte stene se notranji prostor odpira kar na tri strani. Dva stebriča stojita na nizkem zidcu.

KAPELICE IN ZNAMENJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŽUŽEMBERK LETA 1995 – raziskovalna naloga v Osnovni šoli Žužemberk

Med vsakoletnimi prednostnimi nalogami v OŠ Žužemberk so bile tudi raziskovalne naloge učencev in mentorjev. Oktobra je bil objavljen razpis s predlaganimi temami, ki so bile povezane s Suho krajino, njeno zgodovino, naravno in kulturno dediščino, z znanimi Suhokranjci itd. V dveh desetletjih je nastalo več kot sto raziskovalnih nalog, ki predstavljajo dragoceno gradivo, s katerim so se potrjevali mladi raziskovalci pod vodstvom mentorjev.

Tako je leta 1995 nastala raziskovalna naloga »Kapelice in znamenja v Krajevni skupnosti Žužemberk«. Mentorica dvanajstim učencem 7. in 8. razreda je bila učiteljica zgodovine Majda Pucelj. Na terenu so si ogledali, popisali, opisali in fotografirali 47 kapelic, 40 križev, eno slopasto znamenje in eno znamenje v zidu, ki so se nahajali na področju KS Žužemberk. Proučili so pisne in ustne vire ter male sakralne spomenike umestili na zemljevid.

Na področju šolskega okoliša **AJDOVEC** je bilo popisanih 15 kapelic in 22 križev. Dve kapelici sta poimenovani po sv. Jožefu in sv. Antonu, ostale pa po priimkih in ledinskih imenih gospodarjev: Frakova, Farovška, Tekavčeva, Goršetova, Martinkova, Klepačeva, Mikletova, Kranjška, Škarpova, Paradižarjeva, Gnidovčeva. Po kraju se imenuje Borštna kapelica. Podobno velja tudi za poimenovanje križev: Lukežev pil, Slakov križ, Janžkov, Lojzetov, Škarpov, Erjavčev, Tinčeto, Gnidovčev. Po kraju se imenuje križ na Prelesnici.

Na področju šolskega okoliša **DVOR** je bilo popisanih 13 kapelic, 8 križev in eno slopasto znamenje. Kapelice so v večini poimenovane po kraju, kjer stojijo: na Brodu, na Jami, v Trebči vasi itd., po priimku gospodarja: Pižmovo znamenje, Knafelčeva kapelica... Po lo-

kaciji so poimenovani tudi križi (v Stavči vasi, na Vinkovem Vrhu...), izjema je Črčkov križ v Sadinji vasi.

V šolskem okolišu **ŠMIHEL** je bilo evidentiranih 10 kapelic: tri so posvečene Materi Božji, dve Devici Mariji, ena Sveti Družini in Kristusu Kralju, preostale tri so poimenovane: Janezova, Štefanova in Liščeva kapelica. Križi niso bili popisani.

V šolskem okolišu **ŽUŽEMBERK** so popisali 12 kapelic in 11 križev. Kapelice so posvečene: Materi Božji (5), Srcu Jezusovemu (3), Marijinemu Brezmadežnemu spočetju, Devici Mariji, po lastniku je Vovkova v Zafari. Križi so poimenovani po lokacijah. Posebnost je velik, v dvorski železolivarni ulit križ na žužemberškem pokopališču, pa tudi Naralov, iz kamna klesan križ ob cesti med Žužemberkom in Trebčo vasjo.

OPIS IZBRANIH KAPELIC IN ZNAMENJ S FOTOGRAFIJO

Kapelica Sv. Antona na Podlipi stoji sredi vasi Podlipa, v senci mogočnega kostanja. Po izgledu je to ena najlepših kapelic v župniji. Je štirikotna, z oknom na levi in desni strani. Nad streho se dviga majhen stolpiček – zvonik. Konstrukcija stolpiča je lesena, oblečena v pločevino. Na oltarčku je postavljen kip sv. Antona Padovanskega, pod njim je upodobljen mrtvi Jezus v božjem grobu, ob njem je angelček. O nastanku kapelice ni podatkov. Morda so jo zgradili po velikem požaru, ki je leta 1901 uničil 41 poslopij devetih gospodarjev. Na to kaže podoba sv. Florjana nad vhodom v kapelico.

Kapelica Sv. Antona na Podlipi - foto S.Mirtič

Paradižarjeva kapelica v Srednjem Lipovcu – Zgradili so jo Paradižarjevi na svoji zemlji, ob cesti, ki vodi proti Ajdovcu. Tloris kapelice je osmerokotnik. Dvokapna streha je spredaj ošiljena. Narejena je iz betonskih elementov, ki so med seboj povezani. Leva in desna stran sta zidani s fasadno opeko, prav tako zgornji del nad vhodom. Stranski okni sta okrogli. Kapelica je bila postavljena leta 1994 v zahvalo za rešitev iz smrtne nevarnosti. Marija Hren je bila leta 1944 po krivici obtožena, mučena in obsojena na smrt. Kasneje so jo pomilostili. V zaporu je bila 2 leti. Takrat se je zaobljubila, da bo postavila kapelico. Načrt zanjo je izdelal domači arhitekt Tine Gorenčič.

Slopasto Pižmovo znamenje na Dvoru se imenuje po bližnji Pižmovi domačiji. Stoji ob glavni cesti na Dvoru, blizu odcepa poti proti Vinkovemu Vrhu. Zgrajeno je bilo leta 1737 v zahvalo, ker so bili Dvorjani takrat obvarovani kužne bolezni. Ima stebirsto obliko in so

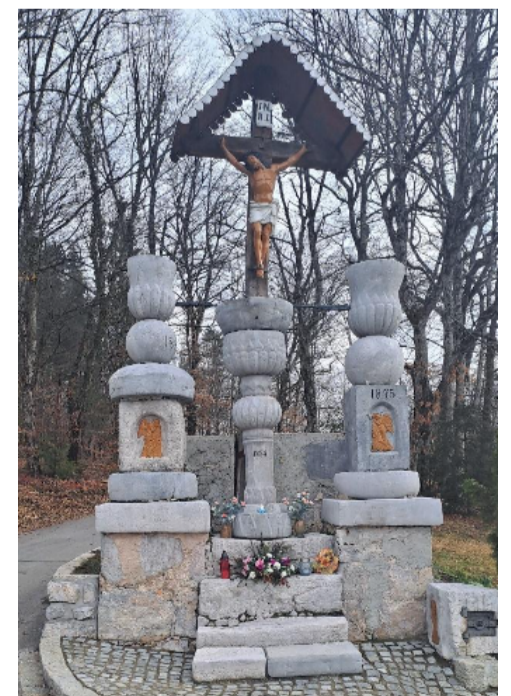
Paradižarjeva kapelica v Srednjem Lipovcu - foto S.Mirtič

Slopasto Pižmovo znamenje na Dvoru - foto S.Mirtič

ga prvotno krasile štiri freske. Leta 1989 so znamenje dvignili za en meter, ga lepo obnovili, freske pa zamenjali s kipci pleterskega meniha. Ograjen je s kovano ograjico. Delo so opravili Dvorjani v sodelovanju s tedanjo Krajevno skupnostjo.

Naralov križ stoji na križišču ceste med Žužemberkom in Trebčo vasjo, kjer se odcepi pot do Štepčeve domačije. Postavil ga je Jože Novak, po domače Naralov, iz bližnjega zaselka Mačji hrib, ker se je srečno – sicer invalid z eno nogo – vrnil iz vojne. Les je bil iz domačega gozda, kamen iz bližnjega Lačen griča. Jezusa na križu so ulili v dvorski železolivarni. Vklasnata letnica nastanka je 1875. Kot samouk je imel veliko veselja z obdelavo kamna. Na vrtu nekdanje Naralove domačije še stojita njegovi kamniti mizi, kroglja in korito za sadje. Naralov križ velja za enega najlepših znamenj v Suhi krajini. Pred leti je bil obnovljen.

Naralov križ pri Trebči vasi - foto S.Mirtič

ZNAMENJA IN KAPELICE NA PODROČJU AJDOVCA, DVORA, ŠMIHELA IN ŽUŽEMBERKA

Koristno in zanimivo bi bilo raziskavo razširiti na področje celotne Občine Žužemberk, dopolniti zemljevid sakralnih znamenj ter spodbuditi organizirano obnovo zlasti spomeniško zaščitenih. Tema je primerna za mlade raziskovalce, učence OŠ, dijake ali študente, Suhokranjce.

PROJEKT OBNOVE KAPELICE PROTI ZAFARI – POD FARO

Kapelica proti Zafari stoji na ovinku ceste proti Zafari, na desni strani brežine, blizu domačije družine Lavrič. Je spomeniško zaščiten in nosi letnico 1849. V Registru Zavoda za varstvo kulturne dediščine Novo mesto je opredeljena kot objekt sakralne stavbne dediščine z naslednjim opisom :

Na kvadratni osnovi pozidano kapelo z osrednjo polkrožno odprtino flankirata dva kamnita stebriča. Odprta je proti cesti. Pokrita je z dvokapno streho. Zunanjščina je razčlenjena s historičnimi dekorativnimi elementi. Na čelni strani fasade je letnica 1849. Kapela, nastala v sredini 19. stol., nadaljuje tradicijo baročnega stavbnega izročila in tako predstavlja pomemben člen v ohranjanju in geografski razširjenosti baročnega stavbarstva na Dolenjskem. Varstveni režim določa varovanje spomenika v celoti, izvirnosti in neokrnjenosti. Ohranja in varuje se tudi okolica spomenika.

Kapelico je že načel zob časa. Pred leti je bila sicer prekrita streha, a stene, oltarna miza, ograjica, tudi škarpa in zelenica nad njo – vse je bilo v žalostnem stanju. Najstarejši krajanji so vedeli povedati, da sodi kapelica pod Faro med nekoč štiri Telove kapelice, mimo katerih je šla procesija za praznik Svetega Rešnjega Telesa. Zgraditi jih je dal župnik Jakob Okorn, doma iz Škofje Loke, ki je služboval v Žužemberku 29 let. Eno od teh, pri Grčarju, so po vojni porušili. Lastnik zemljišča, na katerem stoji kapelica pod faro, je Jurij Lavrič.

Odločitev, da se kapelico obnovi, ni bila težka, še zlasti ne ob spodbudah in pripravljenosti sovaščanov, da pomagajo po svojih močeh.

Oktober 2020 smo začeli projekt obnove kapelice s preučevanjem pisnih virov in ustnih izročil; oboje je bilo zelo skromno. Sledila je pridobitev soglasij od lastnika zemljišča in dekana ter ZVKDS Novo mesto. Pred začetkom del si je kapelico ogledal prof. dr. Peter Fister, vrhunski strokovnjak za arhitekturo, in dal dragocene usmeritve za obnovo ter pomagal z literaturo o sakralni dediščini. Že novembra 2022 smo se na terenu sestali z restavratorko dr. Ano Krevelj in konservatoriko Tanjo Mesojedec. Ob ogledu kapelice sta

Kovaški mojster Gregor Skube v fazi pomerjanja originalne restavrirane ograje iz leta 1849 - foto P. Mrvar

posredovali nekaj temeljnih navodil in priporočil, pisno pa smo prejeli natančen opis kulturno – varstvenih pogojev za obnovo.

Povzetek kulturno- varstvenih pogojev za obnovo kapelice pod Faro

- Pred pričetkom del na kapelici je potrebno izvesti predhodne raziskave, in sicer sondiranje ometov in beležev, kar opravi restavrator. Sondiranje je potrebno zaradi ugotovitve starejših poslikav ter za ustrezno dokumentiranje prvotne in vseh naslednjih faz podobe kapelice – za končno prezentacijo.
- V kolikor ne bo sledov posebnih poslikav, bo mogoče dotrajane omete odstraniti in jih nadomestiti z novimi, kompatibilnimi ometi. Zaradi vlage, predvsem v spodnjih delih sten, zlasti na hrbtini strani, je potrebno okoli temeljev izvesti ustrezno drenažo, pa tudi utrditev temeljev kapelice.
- Venčni zidec pod streho zahteva rekonstrukcijo manjkajočih delov.
- Kovano ograjo je potrebno očistiti, dopolniti manjkajoče dele (rožice) ter jo v celoti antikorozijsko zaščititi in nato premazati.
- Stene kapelice se prebeli z grafitno sivo in belo barvo.
- Okolico kapelice je potrebno očistiti in urediti : odstraniti drevesne panje, obrezati obstoječe grmovnice, presaditi žive rožne vrtnice in zasaditi nove, avtohtone slovenske rastline.
- Dovoljena je postavitve kipa na oltarno mizo- ustrezno velikost svetujejo strokovnjaki Zavoda.

Geodetsko sliko kapelice z vsemi izmerami in načrtom je izdelal domačin mag. geodezijski Tomaž Gnidovec.

V februarju 2021 sta strokovni sodelavki Zavoda izvedli sondiranje notranjih in zunanjih površin kapelice ter ugotovili, da v njej ni bilo posebnih poslikav, le belež različnih barv, tudi potiskan z vzorci.

V aprilu 2021 je bil sestanek s predvidenim izvajalcem, zidarskim mojstrom, dr. Ano Krevelj in organizatorjem obnove. Sprejeti so bili naslednji dogovori : ponovno se prekrije streho in uravna simse, očisti se luknje, v notranjo nišo se postavi kip, tla ostanejo ista, na oltarno mizo se postavi kamnito ploščo, sanira se kovano ograjico, na strop kapelice se pritrdi stropna luč v stilu ograje. Notranjost in zunanost kapelice se prepleška v beli in umazano beli barvi. Okolico se očisti, navozi novo zemljo in zasadi z domačimi rastlinskimi vrstami. Okrog kapelice se izkoplje drenaža, po njej se nasuje debelejši prodnik. Med zasajene rastline se posuje lubje.

Maja 2021 je bila z vaščani izvedena delovna akcija : s strojem in ročno je bila očiščena zelenica, odpeljano je bilo kamenje, štori in odpadki. Navožena je bila sveža zemlja. Pri

Mojster Štefan Kek pri zaključnem pleskanju foto P. Mrvar

tem in v celotnem projektu je najbolj zavzeto sodeloval Feliks Mrvar, poleg njega pa še: Gašper Mrvar, Franci Mrvar, Franci Bašelj, Damjan Šetina, Slavko Struna ter Jakob in Primož Mrvar, ki je bil organizator projekta.

Avgusta 2021 so sanirali ograjico (Gregor Skube, Adrijan Pavlin in Primož Mrvar). Streho je prekril Gregor Novak. Kamnosek Beno Ogrin je oblikoval in namestil na oltarno mizo lepo, sivo kamnito ploščo.

Zaradi delovne nesreče zidarskega mojstra Cirila Pluta v Valične vasi so dela pri kapelici zastala. S pomočjo Zavoda smo se za izvedbo zidarskih del dogovorili s Štefanom Kekom iz Roženplja, mojstrom za obnovo sakralnih objektov.

V oktobru in novembru je položil drenažo, saniral temelje in zadelal poškodbe zidov. Obnovo škarpe sta prekinila zima in covid.

V aprilu 2022 je bil dobavljen kip Sv. Jožefa z Jezusom, ki je bil ulit v Livarni Daga Bujana v Varaždinu iz kamna v polimerni matrici v velikosti 1,35 metra. Še dodatno ga je dodelal in zaščitil domači restavrator Miha Legan iz Žužemberka.

Maja 2022 je mojster Štefan Kek s sodelavcem obdal kapelico z zaščitnimi materiali in jo prebelil -z umazano sivo barvo simse, vse ostalo belo. Obnovila sta škarpno in jo lepo zafugirala. Očistila sta siva kamnita tla z geometrijskim vzorcem.

Junija 2022 si je okolico kapelice ogledal dipl. inž. agr. Peter Gliha in napravil načrt zasaditve. Izvedena je bila montaža ograjice in unikatne svetilke.

Septembra 2022 je restavratorica Tanja Mesojedec v čelni trikotnik kapelice naslikala Božje oko, ki ga je že povsem zabrisal čas. Mojster Kek je še enkrat prebelil celotno kapelico, opral škarpno in stopnice ter okrog kapelice nasul debel prodnik. Sledila je zasaditev avtohtonih slovenskih rastlin, ki so značilne za okolico kapelic in znamenj : pušpan, mahonijo, sivko, potonike, vrtnice popenjavke itd., skupaj 19 sort in 41 rastlin. Delo sta po

Notranjost kapelice s kipom Sv. Jožefa z Jezusom foto P. Mrvar

načrtu strokovno opravila Peter Gliha in njegov sin Jurij. Na oltarno mizo je bil pritrjen kip Sv. Jožefa z Jezusom. Bližnja soseda kapelice in dolgoletna oskrbovalka Majda Lavrič je oktobra 2022 prevzela ključ in poskrbela za njeno okrasitev. Pridružila se ji je še Ivanka Struna.

Blagoslovitev kapelice je bila v nedeljo, 30. aprila 2023. Ob prisotnosti številnih krajanov jo je opravil žužemberški dekan Franc Vidmar.

ZAKLJUČEK

Obnova kapelice je trajala dve leti. Pri obnovi so sodelovali : 6 strokovnjakov, 5 obrtnikov in 11 vaščanov- prostovoljcev. Vsi zaslužijo zahvalo in pohvalo, še zlasti mojster Kek, ki je srčno in zavzeto, upoštevajoč vsa priporočila Zavoda, lepo obnovil mali suhokranjski biser in mu tlakoval pot v novo stoletje.

Kapelica je že oživila s šopki rož, lepim prtom, adventnim venčkom na ograjici pa z velikonočno dekoracijo in svečami, ki jih v prošnjah, upanju in zahvalah prižigajo mimoidoči. Oskrbnici zvesto bedita nad njo in spremljata rast zasajenih rastlin.

Sveti Jožef z Jezusom v kamniti podobi Pravičnega, stebel družin, opora v težavah in tolažnik nesrečnih naj prislusne molitvi in ljudski modrosti:

» Blaženi Jožef, tudi za nas se pokaži očetovski, vodi nas po poti življenja.

Izprosi nam milost, usmiljenje in pogum in brani nas vsakega zla.«

mag. Jelka Mrvar

Viri: P. Fister, Umetnost stavbarstva na Slovenskem, CZ, 1986

Raziskovalna naloga Znamenja in kapelice v KS Žužemberk, OŠ Žužemberk, 1995

Kapelica pred obnovo - foto P. Mrvar

Po blagoslovu kapelice sv. Jožefa, 30.04. 2023 - foto S. Mirtič

KOLEDAR

9. junija ob 19.00

Občni zbor Društva Zedinjena Slovenija

10. junija

Praznik sv. Rešnjega Telesa

18. junija

Očetovski dan

24. junija

Dan državnosti
poslovilni večer RAST 52

25. junija

Krajevne spominske proslave

OSEBNE NOVICE

ROJSTVO

Na praznik Lujanske Marije, 8. maja, se je rodila **NEVENKA ARRÚA POGLAJEN**, hčerka Joaquina in Sonje roj. Poglajen.

23. maja se je rodil **IVO POGLAJEN**, prvorojenec Kristjana in Luciane Alves Pereira.

“ ZA RAZMISLEK IN NASMEH ”

“En dober pregovor na dan, prežene slabo voljo stran”

PREGOVORI IN CITATI

TOTALITARIZEM

Ko je Golobova vlada ukinila Nacionalni dan spomina na žrtve komunizma, je sprožila nešteto odzivov, nekatere smo objavili v prejšnji številki Svobodne Slovenije. Evropska poslanka Romana Tomc (SDS/ELS) je na plenarnem zasedanju Evropskega parlamenta v Bruslju opozorila na obujanje in povečevanje komunistične ideologije in simbolov v Sloveniji. V kratkem nagovoru je dejala: »16. maja je slovenska vlada ukinila nacionalni dan spomina na žrtve komunizma. To je zavržno dejanje brez primere. Je ponižanje nedolžnih žrtev ter zanikanje temeljnih civilizacijskih norm. Je v posmeh evropskim vrednotam in demokraciji. Slovenija nikoli ni sprejela Resolucije Evropskega parlamenta o evropski zavesti in totalitarizmu. Komunisti in njihovi nasledniki so to preprečili. Oni še danes slavijo komunistične zločince, na drugi strani pa njihovim nedolžnim žrtvam, tudi otrokom, odrekajo pravico do groba in celo do spomina. Nevarno je, ko ima oblast politika, ki opeva komunistični režim in spodbuja ideološke boje. Danes v Sloveniji, jutri kje drugje. A kljub temu, da nas želijo utišati in nam grozijo s smrtjo, ne smemo biti tihi, saj je to velika nevarnost tudi za

našo prihodnost v Evropski uniji. Pozivam Evropski parlament, da kot branik evropskih vrednot ostro obsodi obujanje komunizma in zanikanje grozot, ki jih je ta totalitarni režim povzročil.«

Totalitarizem kot pojem se je pojavil šele v sredini 20. stoletja. Prvi ga je uporabil Carl Joachim Friedrich in je besedo »totalitarizem« uporabil tako za pojav komunistične diktature kot tudi za nacistično-fašistično diktaturo. Kot glavne značilnosti totalitarizma je naštel:

- Gre za uradno diktaturo, ki pokriva vsa področja človeškega življenja
- Enopartijski sistem, ki ga vodi diktator
- Sistem policijske kontrole
- Nadzor nad vsemi sredstvi propagande
- Koncentracija vojaških sil
- Centralno vodenje in nadzor nad gospodarstvom

Ker je beseda totalitarizem nova, o njem še ni pregovorov, je pa nekaj zanimivih citatov:

- Totalitarizem se ne more odpovedati nasilju. Če bi se odpovedal, bi propadel. Večno, neprekinjeno nasilje, neposredno ali prikrito, je osnova totalitarizma. (Vasili Grossman, judovsko-ukrajinski pisatelj in novinar)

- Totalitarizem bo vedno skušnjava, saj se v njem odločitve sprejemajo hitreje kot v demokraciji.

(Albert Jacquard, francoski biolog in pisatelj)

- Totalitarizem je nova beseda, ki smo jo sprejeli za opis nepričakovanih – a neločljivih – manifestacij tega, kar v teoriji imenujemo socializem. (Friedrich Hayek, avstrijsko-britanski ekonomist in politični filozof)

- Ko se moralni relativizem v imenu strpnosti absolutizira, postanejo osnovne pravice relativne in se odprejo vrata totalitarizmu. (papež Benedikt XVI)

- Ni diktatura vzpostavljena za varovanje revolucije; revolucija je povzročena za vzpostavitev diktature. (George Orwell, angleški pisatelj)

- Najbolj izrazita značilnost totalitarizma je zahteva po popolni, neomejeni, brezpogojni in nespremenljivi lojalnosti posameznega člana. To zahtevo oblikujejo totalitarni voditelji še pred prihodom na oblast. (Hannah Arendt, ameriška politična teoretičarka in filozofinja, nemško-judovskega izvora)

- Totalitarizmi so nam obljubljali raj, prinesli pa so nam le pekel. (Karl Popper, avstrijsko-britanski filozof in profesor)

Izbral: Jože Jan

Praznovanje
dneva državnosti
Zedinjena Slovenija

RAST LII prisrčno vabi na
poslovilni večer
pred potovanjem v Slovenijo

V soboto, 24. junija

Ob 19.30 sveta maša, sledi poklon pred spomenikom padlim, nato proslava ob dnevu slovenske državnosti in kulturni program RAST-i LII "Dvojno bogastvo izkoristi"

Slovenska hiša

Ramón L. Falcón 4159 - Buenos Aires, Argentina

5. mednarodna konferenca
Vzgoja za ljubezen do domovine in države

JEZIK KOT TEMELJ NARODNE IDENTITETE

sobota, 18. november 2023,
OŠ Notranjski odred Cerkljica / splet

Na konferenci lahko sodelujete s svojim prispevkom.

Informacije in prijave:
DKPS, Rožna ulica 2, 1000 Ljubljana, 01/43-83-983 (tor., čet. 9.00-12.00)
konferenca@dkps.si
www.dkps.si/izobrazevanje

**PRAZNIK
PRESVETEGA REŠNJEGA TELESA**

bo v soboto, 10. junija
v cerkvi Marije Pomagaj
(Slovenska hiša)

ob 19. uri sv. maša in procesija
Pridite, da počastimo Jezusa

Svobodno Slovenijo podpirajo

KOPAC S.A.
Fábrica de tubos y envases de cartón

REPUBLIKA SLOVENIJA
URAD VLADE ZA SLOVENCE V
ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Grupo HZ

Antonio Podržaj e Hijos S.R.L.

BAJDA s.r.l.